

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัย นางสุชาดา บุญนิตย์ **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

ปีการศึกษา 2550

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (2) ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร (3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทาน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานจำนวน 2,949 ราย สุ่มแบบชั้นภูมิ โดยแบ่งเป็น 3 เขต คือ ต้นคลอง กลางคลอง และปลายคลอง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิจัย พบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายอายุเฉลี่ย 50.96 ปี จบประถมศึกษาปีที่ 4 มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 19.54 ไร่ รายได้เฉลี่ย 38,025.00 บาทต่อปี และมีระยะเวลาเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 13.66 ปี (2) ภาพรวมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำทุกกิจกรรมจะอยู่ในระดับปานกลาง (3) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำทุกขั้นตอน พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 7 ตัวแปร โดยตัวแปรที่มีผลในเชิงบวก ได้แก่ ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น การรับข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการน้ำชลประทาน การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและดูงาน ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำชลประทาน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา และมีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์เชิงลบ มีจำนวน 1 ตัวแปร คือ รายได้ของครัวเรือน และมีตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ตัวแปร คือ เพศ (4) ปัญหาในการมีส่วนร่วมของเกษตรกร พบว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ สมาชิกผู้ใช้น้ำขาดการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำ และขาดความร่วมมือในการบำรุงรักษาระบบชลประทาน ทั้งนี้เกษตรกรได้เสนอแนะเจ้าหน้าที่ชลประทานควรประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ และพัฒนาความเข้มแข็งด้านการบริหารการจัดการชลประทานโดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมตลอดเวลา

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมของเกษตรกร การจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย
จังหวัดอุบลราชธานี

Thesis title: Farmers' Participation in Irrigation Management Under the Operations and Maintenance Branch 2, Dom Noi Operations and Maintenance Project, Ubon Ratchathani Province

Researcher: Mrs. Suchada Boonyanid ; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension); **Thesis advisors:** (1) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor; (2) Mr. Bumpen Keowan, Associate Professor; **Academic year:** 2007

ABSTRACT

The objectives of this study were to study (1) the fundamental status of the farmers who were water user group members of the Irrigation Management for Operation and Maintenance Branch 2, Dom Noi Operation and Maintenance Project, Ubon Ratchathani Province; (2) the level of their participation in the irrigation management; (3) factors affecting their participation; and (4) problems and suggestions on their participation.

The population in this study were 2,949 farmers who were water user group members. The samples were selected by using stratified random sampling methodology. They were divided into three groups in three areas, these were the beginning area, the middle area, and the end area of the irrigation canal. The sample size was specified by Taro Yamane Formula, 360 samples altogether. The data were collected by using an interview form. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum value, maximum value, and correlation analysis by using multi-regression analysis.

The findings of this study were as follows: (1) Most of the samples were male. Their average age was 50.96 years. They were educated at lower primary level. Their average occupied area was 19.54 Rai. Their average income was 38,025.00 Baht/year. And the average duration of their being a water user group member was 13.66 years. (2) Their overall participation in the irrigation management in every activity was at "medium" level. (3) Considering the factors affecting their participation in every process of the irrigation management, it was found that there were 7 independent variables which were correlated at .01 statistical significance, the positive independent variables were the duration of being a water user group member, being a member of any other groups, receiving information on irrigation management, attending meetings, training courses, seminars, and field studies, the benefits of irrigation management, and their knowledge and understanding of the irrigation management and maintenance; while their family income was the only 1 negative independent variable, and there was only 1 positive independent variable which was correlated at .05 statistical significance, it was sex. And (4) considering the problems on their participation in the irrigation management, it was found that the water user group members did not follow the regulations, and they did not participate in the water usage and irrigation system maintenance. They also suggested that the government irrigation officials should have created the understanding of the irrigation management and maintenance and strengthened the irrigation management by persuading the farmers to participate in the irrigation management all the time.

Keywords: Farmers' participation, Irrigation management, Dom Noi Operations and Maintenance Project, Ubon Ratchathani Province